

Opvoeden

in een
nieuw land

COLOFON

Jenny Van Eyma

Oktober 2012

© SONPPCAN

Bestellen via www.sonppcan.org

Opvoeden in een nieuw land is mede tot stand gekomen met subsidie Van Kinderpostzegels.

SONPPCAN

Stichting "SONPPCAN" Somali Network for Prevention and Protection against Child Abuse and Neglect (SONPPCAN), is een mensenrechten organisatie die in 1989 in Mogadishu, Somalië is opgericht door een groep juristen. Doel van de organisatie is het verbeteren van levensomstandigheden van Somalische kinderen, het bieden van bescherming en het voorkomen van mishandeling, misbruik en verwaarlozing van kinderen door het voeren van actie, lobby en projecten.

Sinds 2004 is SONPPCAN ook in Nederland gevestigd en staan de kinderrechten, met name van vluchtelingenkinderen en de universele mensenrechten centraal.

De volgende doelen worden nagestreefd

Volledige (volwaardige) rechten en welzijn van vluchtelingenkinderen in het algemeen en Somalische kinderen in het bijzonder.

Het leveren van een fundamentele bijdrage aan voorkoming van mishandeling van vluchtelingenkinderen in het algemeen en Somalische kinderen en vrouwen in het bijzonder.

Het bieden van bescherming aan de vluchtelingenkinderen tegen alle vormen van mishandeling.

Het betrekken van de overheid en andere instellingen in de strijd voor kinderrechten.

Het ontwikkelen van een gunstige sfeer ter verkrijging van volwaardige rechten voor vluchtelingenkinderen.

Gelijkwaardigheid van vluchtelingen mannen en vrouwen in het algemeen en Somalische mannen en vrouwen in het bijzonder.

Het bieden van juridische ondersteuning op het gebied van mensenrechten aan m.n. kinderen en vrouwen.

Lobby en netwerken gericht op verbetering van de rechten van het kind en de mensenrechten.

Kijk voor meer informatie op www.sonppcan.org

Inhoudsopgave

1	Voorwoord	1
2	Leeswijzer	3
3	Inleiding	5
4	Gesprekken met de ouders.	7
	Inventarisatie van de gesprekken met de ouders.	
	De opbouw van de gesprekken.	8
	De Vluchtelingenouders aan het woord	9
	Een bijdehandje of respectloos?	10
	Opvoeding in twee culturen	11
	Botsing tussen generaties	12
	Problemen met pubers	12
	Opvoeding een kwestie van aandacht	13
	Onbekend maakt onbemind	14
	De school	15
	Ik steek maandag mijn vinger op	15
	Gedwongen hulpverlening	16
	Identiteit	17
	Faduma kom je buiten spelen?	18
	Ondersteuning nodig?	19
	Waar hebben de ouders behoefte aan?	23
5	De professionals aan het woord	25
	Complexe situaties die om maatwerk vragen	25
	Miscommunicatie met grote gevolgen	28
	Hulpverleners en de kaders	28
	Gouden Tips van Professionals aan professionals	31
6	De Cursus Opvoedingsondersteuning	33
	Gekozen onderwerpen	37
7	Conclusies	39

KINDERPOSTZEGELS

voor kinderen door kinderen

Voorwoord

Voor u ligt het boek Opvoeden in een nieuw land. Een boek over deskundigheidsbevordering en opvoedingsondersteuning van vluchtelingenouders. Alle kinderen in Nederland hebben dezelfde rechten. Ongeacht waar ze vandaan komen, hoe ze eruitzien of hoe ze heten, elk kind verdient een goed opvoeding en een veilig thuis. Kinderrechten horen de basis te zijn van elke samenleving. Maar helaas kan niet ieder kind aanspraak maken op die rechten. Bovendien, wat is een goede opvoeding? Wat de een goede leidraad vindt, vindt een ander ontoelaatbaar. Opvoedingsadviezen spreken elkaar nogal eens tegen. Waar bijna iedereen het wel over eens is, is dat opvoeden knap moeilijk kan zijn. Elke ouder komt momenten tegen waarop hij of zij denkt, hoe pak ik dit in vredesnaam aan? Soms wil je als ouder je kind achter het behang plakken, maar hoe zorg je ervoor dat je dat niet doet?

Dit geldt voor Nederlandse ouders, maar voor sommige ouders is het opvoeden nog een stuk moeilijker. Vluchten uit je land omdat het daar niet langer veilig is, is een enorm ingrijpende gebeurtenis. Alles wat vertrouwd is achterlaten om ergens anders helemaal opnieuw te moeten beginnen. Dat brengt veel zorgen met zich mee. Vaak duurt het ook nog heel lang voordat duidelijk is of je wel ergens mag blijven. Vluchtelingen hebben wat dat betreft een enorme bagage. En tegelijkertijd een enorme gedrevenheid om hun kinderen een veilig thuis te geven en goed op te voeden. Maar juist die bagage en het aanpassen aan een nieuwe omgeving zorgen ervoor dat dit niet altijd lukt. Ondersteuning bij de opvoeding van de kinderen kan dan goed van pas komen.

Stichting Kinderpostzegels Nederland steunt dit initiatief omdat we veel belang hechten aan opvoedingsondersteuning voor een veilig thuis voor kinderen. Voor de gezonde ontwikkeling van kinderen is dit cruciaal. Alleen dan kunnen ze opgroeien tot evenwichtige, gelukkige volwassenen. Ouders willen niets liever dan dat maar weten soms niet hoe. Eigenlijk zouden alle ouders een steuntje in de rug moeten krijgen. Zeker voor de meer kwetsbare groepen binnen onze samenleving is het van belang dat ze een beroep kunnen doen op passende ondersteuning. Omdat wij zien dat de aansluiting tussen reguliere hulpverlening en vluchtelingen verre van optimaal is, investeren wij in initiatieven om deze te verbeteren. Daar draagt dit boek zeker aan bij.

Tessa Smets Kinderpostzegels
Stichting Kinderpostzegels Nederland

Leeswijzer

- 1** **voorwoord**
- 2** **Inleiding**
- 3** **Gesprekken met de ouders**
- 4** **De professionals aan het woord**
- 6** **De Cursus Opvoedingsondersteuning**
- 5** **Conclusies**

3

Inleiding

Opvoeden lijkt een heel natuurlijke taak van ouders maar in de praktijk zijn er talloze dilemma's waar ouders mee worstelen.

Vluchtelingenouders vinden het zo mogelijk nog lastiger om in een totaal andere samenleving hun kinderen op te voeden.

Vanzelfsprekendheden, waarden en normen kunnen immers behoorlijk verschillen. Daarnaast mist de vluchtelingouder niet zelden de sociale omgeving die vaak in de landen van herkomst mede opvoeders van hun kinderen zijn. It takes a whole village to raise a child.

De opvoeding was in de landen van herkomst niet alleen een zaak van de ouders maar van een heel netwerk van opvoeders daarom heen.

Dit netwerk is in het nieuwe land zelden aanwezig waardoor de ouders het gevoel hebben er alleen voor te staan.

De vluchtelingenouders geven aan dat het huidige aanbod aan opvoedingsondersteuning niet past bij hun vraag, maar dat er wel behoefte is. Dat is niet alleen jammer maar juist in een land als Nederland waarbij er veel hulp geboden kan worden, onnodig. Maar waarom lukt het niet om de hulpbehoefte van vluchtelingenouders en het aanbod op het gebied van de opvoeding bij elkaar te brengen?

Sonppcan wil antwoorden vinden op deze vraag. Wij maken ons zorgen over de toenemende opvoedingsproblematiek van vluchtelingen gezinnen die hun weg niet weten te vinden naar de instellingen. De inventarisatie naar de behoefte van de

vluchtelingenouders en het beschikbare aanbod moet inzicht geven welke acties noodzakelijk zijn om verbetering tot stand te brengen. In dit boekje treft u de gehanteerde werkwijze en de resultaten van de inventarisatie. Wij hebben waarbij zowel het perspectief van de ouders als de professionals belicht. De behoefte en uitdagingen vanuit verschillende perspectieven in beeld.

Dit boekje is daarmee niet alleen geschikt voor de vluchtelingenouders maar ook voor instellingen die hun inzicht in opvoedingsbehoefte en ondersteuning van vluchtelingenouders willen vergroten. Wij hopen hiermee een bijdrage te leveren aan de aanpak van dit vraagstuk.

Musse Hersi voorzitter
Stichting Sonppcan

Gesprekken met de ouders.

Aan belangstelling was er zeker geen gebrek. Ouders van verschillende gemeenschappen waren bereid hun medewerking te verlenen en stonden open voor dit initiatief. Het thema opvoedingsondersteuning leeft en is steeds makkelijker bespreekbaar. Het vertrekpunt van de aanpak was dat ouders het beste willen voor hun kinderen en het vooral goed willen doen. De vraag is alleen hoe doe je dat? Onderwerpen als opvoeding in twee culturen, schakelen tussen traditie en moderniteit, verschillen in waarden en normen, gebrek aan kennis over de instanties gericht op opvoedondersteuning en hulpverlening, waren voor alle gemeenschappen herkenbaar. Opvallend is dat er vanaf het onderzoek van Verweij Jonker naar de opvoeding van Vluchtelingen gezinnen van 2005 nog dezelfde knelpunten worden genoemd. Wel merkten wij dat het belang van opvoedingsondersteuning vanuit de doelgroep wordt onderschreven en gaven veel van de professionals die wij hebben gesproken de behoefte aan deskundigheidsbevordering op dit terrein aan.

Kijkend naar het onderzoek op het onderhavige terrein, naar kennis over het effect van oorlog en oorlogstrauma's op ouders en op de opvoeding van hun kinderen, kunnen wij stellen dat veel nog in de kinderschoenen staat. Naast de eerder genoemde overeenkomsten tussen de gemeenschappen constateerden wij ook een aantal opmerkelijke verschillen. Zo bleek de Somalische gemeenschap met een veelheid aan vraagstukken te maken te hebben. Door de achterstand die deze doelgroep op verschillende terreinen heeft, is specifieke aandacht noodzakelijk.

Inventarisatie van de gesprekken met de ouders. De opbouw van de gesprekken.

Ouders voelen zich alleen staan, in een omgeving die ze niet snappen en die hun niet snapt. Wij willen ouders laten zien dat ze niet de enige zijn die met vragen en twijfels zitten en dit is vaak een hele opluchting zegt Shamsa Hassan Said projectleider van SONPPCAN.

Wij hebben in vier gemeenten , Den Haag, Amsterdam, Utrecht en Nijmegen, gesprekken met diverse vluchtelingenouders gevoerd. Somalische, Irakeze, Koedische, Iraanse, Ethiopische en Soedanese ouders werden bevroegd over hun ervaringen met opvoeding en ondersteuning

De volgende vragen zijn daarbij aan de orde gekomen

- Hoe ervaren de ouders hun taak als opvoeder in de Nederlandse samenleving?
- Wat zijn de knelpunten die ze tegenkomen en waar vinden ze hulp?
- Aan welke ondersteuning hebben de ouders behoefte?
- Daarnaast hebben wij trainingen opvoedingsondersteuning uitgevoerd. De opbouw en de bevindingen van de trainers zijn vastgelegd.

De Vluchtelingenouders aan het woord

Wat vinden de ouders moeilijk als het gaat over opvoeding in een nieuw land?

Een Somalische moeder zegt daarover het volgende:

Er is een groot verschil in de opvoeding in Somalië en de opvoeding in Nederland. De opvoeding in Somalië was iets van de gemeenschap om je heen. Iedereen droeg een steentje bij, de burens, andere familieleden en je ouders voeden je op. Als je vlucht heeft dat ook effect op de opvoeding. Je bent je leven niet zeker en je bent vooral gericht op het in veiligheid brengen van je kinderen en jezelf. In zo'n situatie ben je aan het overleven. Het is niet zo makkelijk om dan over te schakelen. Kinderen pakken de draad makkelijker op en gaan door met hun leven terwijl jij nog met angst zit en onverwerkte emoties. Als je dan iemand hebt die weet wat het is om in zo'n situatie te zitten dan helpt dat.

Een bijdehandje of respectloos?

De verschillen in cultuur, waarden en normen maakt het voor kinderen die in twee culturen opgroeien lastig. Wat in de Nederlandse cultuur als mondig wordt gezien kan bij de Somaliërs, zeker de ouderen, als brutaal overkomen. In Somalië wordt er van het kind verwacht dat hij of zij veel respect heeft voor de ouders en deze vrijwel nooit tegenspreekt. In Nederland zijn de kinderen opener en mogen hun zegje doen. Ouders ervaren dat hun opvoeding en normen en waarden die ze willen doorgeven onder druk komen te staan. Ze voelen zich dan letterlijk alleen staan en denken dat zij de enige zijn die daarmee worstelt.

Het grootste probleem in de opvoeding voor Irakezen is het willen vasthouden aan oude regels vertelt Suzan Karim van de Stichting Irakeze vrouwen Nederland .

Grofweg kun je stellen dat er vanuit ouders twee soorten opvoedingsstijlen zijn. Of ze zijn heel erg vrij, misschien wel te vrij, of ze zijn juist te streng omdat ze bang zijn de greep op hun kinderen te verliezen.

Om en voorbeeld te geven als kinderen op school de meester of juf bij de voornaam noemt of je mag zeggen terwijl dat vanuit de cultuur juist een teken van respectloosheid is. Als je kinderen op een familiefeest komen moeten ze deze regels niet toepassen maar juist heel respectvol en lief zijn. Ik zou mij echt schamen als mijn kinderen zo overkomen in de gemeenschap. Het lijkt iets kleins maar kinderen kunnen dan in verwarring raken. Zeker als je de verschillen als ouders niet goed kunt uitleggen. Als je met je kind kunt praten merk je dat de verschillen makkelijker zijn te overbruggen. Ook zie je bij hele strenge ouders, die niet open staan voor een gesprek met hun kind dat het kind dingen gaat verzwijgen of zelfs liegen. Dan ben je nog veel verder van huis. Je moet als ouder een compromis sluiten tussen twee werelden in het belang van je kind.

Opvoeding in twee culturen

De meeste ouders geven aan dat ze het lastig vinden om enerzijds rekening te houden met de Nederlandse waarden en normen en anderzijds de waarden en normen vanuit de eigen cultuur willen meegeven.

Autonomie en zelfstandigheid zijn belangrijke waarden in de Nederlandse opvoeding terwijl in veel vluchtelingengemeenschappen het gaat om conformiteit en snappen dat je deel bent van een gemeenschap en dat jouw gedrag effect en gevolgen heeft voor de familie en zelfs breder.

Wat je ook ziet is dat er sprake is van een functionele opvoeding en niet zo zeer van Intentionele opvoeding. Dat wil zeggen dat ouders over het algemeen niet reflecteren op het proces van opvoeding.

Dat is iets waar aandacht voor moet komen zegt Shamsa Hassan Said.

Wat doet jouw manier van opvoeding met je kinderen en is dat ook wat je wil?

In de cursus en in de gesprekken staan wij hierbij stil.

Er zijn praktische dilemma's waarmee de ouders geconfronteerd worden. Zo vertelde een Islamitische ouder ;mijn dochter wilde op een gegeven moment naar danslessen. Vanuit de school werden buitenschoolse activiteiten, hobby's gestimuleerd.

De moeder vond het lastig, ze wilde aan de ene kant wel haar dochter dat toestaan maar had haar twijfels over of het wel kon en welk beeld de gemeenschap zou hebben.

De moeder gaf verder aan dat het zou helpen als ze met deskundigen kon praten die kennis hadden over haar geloof en of cultuur.

Botsing tussen generaties

Het is heel gecompliceerd. Naast het feit dat je met een andere cultuur te maken hebt, speelt ook het verschil tussen generaties. Zelfs als je in je eigen land bent zie je al verschillen tussen hoe je grootouders je ouders hebben opgevoed en hoe jij zelf bent opgevoed. Shukri Said pedagoge en ontwikkelaar van de training voor vluchtelingenouders zegt daarover

Ik leg uit dat opvoeden tijd en plaats afhankelijk is en dat je als ouder mee moet ontwikkelen. Je bent op een andere plaats, een ander land om precies te zijn en dit is een andere tijd.

Problemen met pubers

De ouders gaven aan dat bij pubers de gevaren voor ontsporen op de loer liggen. Je hebt misschien daarvoor een autoritaire opvoedingsstijl gehanteerd en ze strak gehouden en dan komt het kind in de pubertijd en luisteren ze niet meer. Zeker bij jongens die kunnen zich gaan gedragen alsof ze de man zijn in het gezin met name als er geen vader is. De samenleving kijkt je er dan op aan als je je kind niet in toom kunt houden en je voelt je machteloos. Een ouder zegt :je wil de vuile was niet buiten hangen en daarom doe je alsof alles goed gaat tot de bom barst. Bij Irakezen is het vooral een probleem als meisjes een relatie aangaan met iemand van een andere cultuur of willen trouwen met iemand van een andere cultuur. Dat geeft echt problemen en de spanningen binnen de familie kunnen dan hoog oplopen.

Opvoeding een kwestie van aandacht

Kinderen die naar hun ouders luisteren is voor veel vluchtelingenouders een vanzelfsprekendheid.

Maar ouders moeten beseffen dat het voor kinderen belangrijk is dat er ook naar hun wordt geluisterd. Dit is lang geen vanzelfsprekendheid. Zo zei een ouder: Ik kijk meestal niet naar mijn kind als hij wat zegt. Ik ben bezig met het huishouden of zo, ik hoor het wel maar merk dat ik gewoon doorga met wat ik aan het doen ben. Wat ik mij nu realiseer is dat die gerichte aandacht belangrijk is, de afwas komt later wel.

Kinderen zijn wel onderdeel van het sociale leven. Ze horen erbij zeker op feestjes zie je overal kinderen. Maar kinderen mogen in mijn cultuur wel gezien maar niet gehoord worden. Ze zijn wel in het vertrek maar niet in het gesprek.

Onbekend maakt onbemind

Over het algemeen weten ouders weinig over instellingen en de hulp die geboden kan worden . En als ze met instellingen in aanraking komen is er vaak sprake van gedwongen hulpverlening. De meeste ouders hebben behoefte aan informatie en het liefst in eigen kring en in de eigen taal.

Sommige hulpverleners weten weinig over onze achtergrond, cultuur en of geloof, en hebben zelfs vooroordelen. Dit kan een belemmering zijn voor ouders. Zo vertelde een moeder als ze op school een gesluierde moeder zien, hebben ze meteen een beeld alsof je achtergesteld bent, niet vrij, onderdanig en dat je als opvoeder dit ook aan je kind doorgeeft. Je begint dan al met een achterstand en dat helpt de verstandhouding niet. Ik moet teveel uitleggen en dan nog ervaar ik weinig begrip.

De zelforganisaties kunnen een goede rol vervullen en samenwerken met de hulpverleners geeft Suzan Karim van de Irakese Vrouwen Nederland aan. Ik ben zelf goed ingeburgerd maar ken sommige instellingen niet. Als het al voor mij opgaat hoe moet het dan voor ouders zijn die de taal niet kennen en de weg niet weten.

De school

Wanneer het gaat om ouders met geen of weinig scholing zien we dat de kloof enorm groot en soms onoverbrugbaar is. De ouders hebben vaak andere verwachtingen van de school en het onderwijs. Als je er als ouder vanuit gaat dat als je je kind naar school stuurt dat daarmee de kous af is terwijl de school verwacht dat ouders betrokken zijn bij de school dan zijn de problemen voorspelbaar.

Ik heb meegemaakt dat toen ik een moeder vroeg op welke school haar kind zat ze de naam niet wist aldus een professional.

De kloof leidt ook tot wantrouwen tegenover de school. Ook geven ouders aan dat ze door de school pas worden benaderd als er al een probleem is. De ouders hebben dan het gevoel dat zij zich moeten verdedigen en wijzen adviezen van de hand.

Anderzijds geven de kinderen aan dat de interesse van de ouders in hun ontwikkeling beperkt blijft tot het halen van een goed cijfer. Mijn moeder vraagt daar alleen naar als ik uit school kom en nooit eens hoe het met mij gaat. Of ik goed in mijn vel zit. Terwijl dit juist belangrijk voor mij is.

Ik steek maandag mijn vinger op

Een moeder gaf aan dat ze van haar kind hoorde dat er elke maandag in de kring werd gesproken over hoe de kinderen hun weekend was geweest. Het bekende kringgesprek. De moeder begreep dit totaal verkeerd en zag het kringgesprek meer als een manier om kinderen uit te horen over de thuissituatie en drong bij het kind aan nooit een vinger op te steken bij het kringgesprek om iets te vertellen. Toen de moeder het kind in het weekend iets weigerde werd door het kind gedreigd, nou dan steek ik maandag mijn vinger op. De moeder zat daar behoorlijk mee in haar maag. Toen ze uitleg kreeg over het kringgesprek op een bijeenkomst moest ze erg lachen om het misverstand.

Gedwongen hulpverlening

In gesprekken met de ouders werd het probleem van gedwongen hulpverlening belicht. Vooral vanuit de Somalische gemeenschap wordt hiervan melding gemaakt. Ouders geven aan overdonderd te worden door jeugdzorg en dat er dan bijna geen weg terug is en uithuisplaatsing in gang wordt gezet. Hoe kun je dan verwachten dat ouders je vertrouwen als ze zo'n dreiging ervaren? Vaak weten ouders niet wat hun rechten en plichten zijn en hebben ze via via gehoord over hoe het mis kan gaan. Angst en wantrouwen zijn dan het gevolg. Als je dit proces wil omkeren zal je moeten investeren in preventie en het opbouwen van vertrouwen zegt Shamsa Hassan Said van SONPPCAN. In de meeste gemeenschappen is er steeds meer kennis aanwezig, noem het maar de voorhoede. Deze mensen zijn zowel met de wereld van de gemeenschap als die van de professionele instellingen bekend en kunnen als gids dienen. Daar moet veel meer gebruik van worden gemaakt. Het benutten van krachten die van binnenuit werken en verbind de expertise die er is.

Identiteit

Het schrikbeeld van veel vluchtelingenouders is als hun kind niet meer weet wie ze zijn, in verwarring raken over waar ze thuis horen. De behoefte om aandacht te besteden aan de identiteitsontwikkeling van hun kinderen is groot. In sommige gevallen is dat bijzonder lastig vertelt Garip Ozcan. Bij Koeren merk je dat des te meer vanwege het feit dat de identiteit diverse landsgrenzen overstijgt. Tegelijkertijd maakt het wel wat uit of je een Iraanse Koerd of een Turkse Koerd bent. Daarnaast heeft wat er in het land van herkomst gebeurt ook invloed op de gemeenschap hier en alle discussies die daarmee gepaard gaan. Het gaat verder dan traditionele kleding of dansen maar dat is wel een belangrijke uiting net zoals de taal.

Faduma kom je buiten spelen?

Opvallend was de enorme angst van ouders om door het AMK aangesproken te worden op kindermishandeling. Ouders ervaren dat als een soort van dreiging die hun boven het hoofd hangt de negatieve ervaringen worden uitvergroot en doorverteld. Wat in mijn land een corrigerende tik is zou misschien in Nederland als kindermishandeling kunnen worden gezien. De onzekerheid maakt dat ouders zich nog meer terugtrekken dan ze al deden en zich niet openstellen voor informatie van buitenstaanders. Zo gaf een ouder aan dat ze haar kinderen niet alleen buiten durfde te laten spelen. Als een kind buiten speelt en zijn pols breekt, is de kans groot dat er een onderzoek wordt ingesteld, aldus de ouders.

Ondersteuning nodig?

In gesprek met vluchtelingenouders komen overwegend twee type reacties naar voren. Sommige ouders geven aan dat opvoeden iets vanzelfsprekend is en dat ze er vanuit gaan dat ze het wel redden. Waarom een cursus volgen als er geen problemen zijn? Het overgrote deel van de ouders geeft aan dat er nogal wat op ze afkomt, dat ze het zeker als er sprake is van een groot gezin, het lastig is om allemaal bij te benen. De school, de samenleving, de gemeenschap, allemaal met verwachtingen hoe je kind zich moet gedragen. Deze ouders geven aan dat ze behoefte hebben aan opvoedingsondersteuning.

Tegelijkertijd zijn er belemmeringen waardoor deze ouders zelfs als het mis dreigt te gaan geen hulp zoeken en of aanvaarden. Uit de gesprekken met verschillende ouders kwam naar voren dat het als een schande wordt ervaren als je niet in staat bent je kind goed op te voeden. Ze zien dat als falen en gezichtsverlies en vrezen dat ze hun aanzien in de eigen kring zullen verliezen. Ouders voelen zich daarnaast totaal niet begrepen door instanties en hebben het gevoel dat alles wat ze doen onder een vergrootglas ligt.

Echter wanneer ouders het gevoel hebben dat ze niet worden aangevallen en er begrip is voor hun situatie staan ze open voor informatie en is een steuntje in de rug meer dan welkom.

Je moet ouders wel begeleiden daarin zegt Shukri Said. Een luisterend oor bieden maar tegelijkertijd ook een spiegel voorhouden.

Gooi de veren van trots en schaamte van je af

Dat zegt de Somalische Schrijfster en filmmaker Yasmine Allas. De enorme schaamte die er heerst heeft haar verbaasd. De angst voor roddels is zo groot dat ouders zelfs als ze zien dat het fout gaat niet aan de bel durven trekken. En dit is de grootste struikelblok voor de hulpverlening.

Dit onderschrijft ook Garip Ozcan Welzijnswerker bij Stichting MOOI in Den Haag. Garip heeft ruime ervaring met vluchtelingen met name de Koerdische gemeenschap. Toen hij ooit een cursus opvoedingsondersteuning voor deze ouders organiseerde was er op de startbijeenkomst sprake van een hoge opkomst. Op de volgende bijeenkomst was meer dan de helft van de deelnemers afwezig. Angst voor roddels en het beeld dat als je aan de cursus meedeed het thuis wel mis zou zijn, speelde hier mee. Je moet dan als professional de juiste toon aanslaan en duidelijk maken dat je als ouder juist preventief bezig bent en daarmee eerder een voorbeeld bent voor anderen. Je keert het dan om. De daarop volgende bijeenkomst werd weer goed bezocht en de cursus was een succes. Het helpt als de professional kennis heeft van de culturele achtergrond en ook de gevoeligheden van de gemeenschap kent. Dat is wel een onderscheidend aspect van professionals die over de juiste expertise beschikken.

Leg contact en bouw iets op voordat er wat aan de hand is dan kun je veel voorkomen. Met name de geïsoleerde gemeenschappen zijn hier heel gevoelig voor. Maak gebruik van sleutelfiguren die deuren voor je kunnen opnemen. In Den Haag hebben wij goede resultaten geboekt met gemeenschapsbemiddelaars die bruggen kunnen slaan tussen Nederlandse systemen en geïsoleerde groepen.

Garip Ozcan is van Koerdische afkomst en werkzaam bij welzijnsinstelling
St. MOOI Den Haag

Waar hebben de ouders behoefte aan?

Praktische informatie over instellingen die er zijn, wat ze doen, hoe ze werken, welke kennis ze hebben.

Informatie over het onderwijssysteem, CJG, hulpverlening, jeugdzorg etc.

Informatie over de rechten en plichten van ouders en de regels en procedures die instellingen hanteren.

Verder geven de ouders aan behoefte te hebben aan gesprekken met andere ouders die met dezelfde dilemma's en vragen zitten.

Gespreksgroepen over opvoedingsondersteuning in eigen taal en in eigen kring evt. met (ervarings)deskundige erbij

Een belangrijke randvoorwaarde voor de ouders is de respectvolle benadering door de professionals.

Professionals met verstand van zaken en dan met name professionals die kennis van en ervaring met de culturele en religieuze achtergronden van de doelgroep hebben.

Ondersteuners die naast ouders staan en meedenken met ouders

Professionals die ervaringen hebben met vluchtelingen en traumaverwerking etc.

Over het geheel blijkt er behoefte te zijn aan ondersteuners die in staat zijn om zich te verplaatsen in de doelgroep en kunnen aansluiten bij hun behoefte

5

De professionals aan het woord

Complexe situaties die om maatwerk vragen

Opvallend was de grote bereidheid van professionals om mee te werken aan de interviews en ook het belang dat er aan het onderwerp werd gehecht. Het goed willen doen en daarmee ook willen investeren in deskundigheidbevordering gericht op informatie over de doelgroep en geschikte werkwijze, kwam steeds naar voren.

Het zijn complexe situaties waar deze gezinnen in verkeren. Je hebt niet alleen te maken met het oorlogsverleden van de ouders en soms onverwerkte emoties maar ook onbekendheid met de Nederlandse systemen en structuren. Voor autochtone Nederlandse gezinnen is het soms al niet makkelijk te volgen laat staan voor een gezin uit Somalië of Soedan.

Als professional merk je de angst en het wantrouwen dat er heerst en dat kan een belemmering zijn. De start van deze groep is natuurlijk volstrekt anders dan de eerdere migrantengroepen. Het is een valse start die je mee moet nemen in de begeleiding van de doelgroep. De Instellingen doen hun best maar dat is niet genoeg. Wij moeten als professionals echt investeren in kennis en kunde gericht op deze groepen.

Als je naar Vluchtelingenouders kijkt met een Nederlandse bril is de kans groot dat je verkeerde inschattingen maakt.

Professionals moeten zich daar van gewaar worden zegt Shakuur Halane maatschappelijkwerker en werkzaam bij een AZC. Maak serieus werk van diversiteit en de competenties die professionals nodig hebben om hun werk goed te kunnen uitvoeren.

Je hebt natuurlijk te maken met bepaalde procedures en protocollen maar als je steeds merkt dat dit niet aansluit moet dat worden aangepast. Geeft deze bevindingen vanuit het veld ook door aan beleidsmakers. Je kunt daarin iets betekenen.

Mijn tip voor de professionals is ga met een lege agenda naar de mensen toe. En dat bedoel ik op 2 manieren. Vaak hebben hulpverleners een lijstje bij zich (agenda) ik wil dit en dit bespreken . Het ligt al vast. De ouders hebben dan het gevoel dat ze niet meer kunnen sturen daarin en zijn overdonderd. Anderzijds probeer met een open mind naar de ouders toe te gaan en neem de tijd voor ze. Mijn ervaring is dat deze tijdsinvesteringen zich dubbel en dwars terugverdienen omdat je een vertrouwens relatie kunt opbouwen en je sneller de vinger achter zaken krijgt en preventief kunt werken. Investeren in goede voorlichting vanaf het begin, dus bij binnenkomst in Nederland. Dat je weet hoe alles in elkaar zit en welkom wordt ontvangen. Dat maakt een heel verschil voor het succesvol wortel schieten van vluchtelingen in Nederland.
Een professional van Bureau Jeugdzorg Noord-Holland

Maak gebruik van de rol die je hebt als professional en wees duidelijk over wat ouders van je kunnen verwachten. Als je iets met de ouders wil opbouwen moet je bereid zijn om te investeren. Maar je moet ook kunnen laten zien wat je voor ouders kan betekenen. Niet oeverloos praten maar gewoon praktisch. Deze ouders hebben vaak enorm veel problemen, financieel, huisvesting enz. Als je daarin wat voor ze kan betekenen al is het iets kleins dan zien ze dat je je best wil doen voor ze. Maar beloof niet meer dan je kan. Mijn ervaring is dat het tijd kost en het soms kleine stapjes zijn die je kunt zetten zegt Shakur Halane.

Ik merk dat ouders zich niet begrepen voelen. Ook geven ze aan dat het erg gehaast gaat en er weinig geduld is van de professionals. Doordat ik naast de ouders sta en samen met hun bepaal wat we kunnen aanpakken en hoe dat proces verloopt groeit het vertrouwen. Wat ik zeker niet doe is achter hun rug om informatie vragen bij andere professionals. Ik bespreek dat eerst. Dat gaat anders ten koste van de vertrouwensrelatie. Het helpt ook wel dat ik zelf een vluchtelingenachtergrond heb. De ouders denken die heeft in hetzelfde schuitje gezeten.

Miscommunicatie met grote gevolgen

Miscommunicatie is een belangrijke struikelblok in het contact tussen professionals en vluchtelingenouders aldus Musse Hersi van SONPPCAN. Dat kom ik steeds tegen. Zo ben hoorde ik van een geval waarbij een medewerker van Jeugdzorg op huisbezoek zou gaan bij een Somalische moeder. Toen de medewerker voor de deur stond deed de vrouw een tijd lang de deur niet open terwijl duidelijk was dat de moeder wel aanwezig was. Toen de moeder eindelijk de deur open deed kreeg de medewerker de indruk dat de moeder iets te verbergen had en dat het daarom zo lang duurde. Dat werd ook in het rapport door de medewerker vastgelegd en had negatieve gevolgen voor het dossier van de moeder. Achteraf bleek dat de moeder toen ze zag dat het een mannelijke medewerker was eerst haar hoofddoek wilde opdoen voor ze de deur open deed en dat kostte tijd. In dit geval had een verkeerde interpretatie grote gevolgen voor de moeder zegt Musse Hersi. Dit is slechts een voorbeeld maar zo zijn er zoveel gevallen.

Investeren in preventie maakt een wereld van verschil

Nu krijgen ouders vaak te maken met gedwongen hulpverlening. Er is een probleem en dat is dan het moment dat ouders kennismaken met hulpverlenende instanties. Ouders zijn bevreesd voor organisaties als Jeugdzorg, AMK. De negatieve ervaringen met deze instellingen worden snel rondverteld. Je moet het anders aanpakken zegt Shukri Said. Er moet snel begeleiding en informatie zijn wanneer de gezinnen vanuit het AZC een woning krijgen. Ze moeten niet alleen informatie krijgen over de instellingen op het gebied van school, gezondheidszorg en hulpverlening maar vooral iemand die begrijpt hoe hun leefwereld eruit ziet en hoe het in Nederland gaat.

Hulpverleners en de kaders

Er is ooit een kader bedacht waarin hulpverleners hun professie konden uitoefenen. Die kaders zijn vanuit een mono-culturele samenleving bedacht en vormgegeven. In een multiculturele setting zijn de kaders gedateerd en steeds moeilijker te hanteren. Dat knelt zowel bij de professional als bij de ouders. Investeren in diversiteit, competenties van professionals is geen extraatje maar bittere noodzaak. Uitspraak professional uit het veld.

1. Trainingsbijeenkomst Professionals

Gouden Tips van Professionals aan professionals

- De persoonlijke benadering;
- Flexibele, vraaggerichte benadering;
- Kom met een lege agenda;
- Hou rekening met de valse start die gemaakt is
- Haak aan bij initiatieven vanuit de gemeenschap
- Versterk de expertise vanuit de gemeenschap
- Interculturele deskundigheid van professionals;
- Deskundigheid gericht op traumaverwerking van vluchtelingen
- Gebruik van tolken , sleutelfiguren, zelforganisaties
- Hou er rekening mee dat opbouwen van vertrouwen tijd kost
- Samenwerking met migrantenorganisaties;
- Een samenhangende benadering, weinig doorverwijzen, één plan;
- Divers personeelsbestand;
- Outreachende, vindplaatsgerichte benaderin

De Cursus Opvoedingsondersteuning

Naast de informatie en uitwisselingsbijeenkomsten zijn er ook cursussen voor de verschillende groepen georganiseerd. Het ging in de cursussen om een combinatie tussen cursusactiviteiten, informatie en gesprekken met ouders. Vrouwen met Somalische, Soedanese, Irakese, Eritrese en Iraanse achtergrond hebben deelgenomen aan ons project. Er is materiaal voor de ouders ontwikkeld. Bij de voorlichting is er gebruik gemaakt van instructievideo en de diverse opvoedings thema's zijn in beeld gebracht. Dit hebben we gedaan door middel van praktijkopdrachten en vertaalde opvoedondersteunings folders die speciaal gemaakt waren voor onze stichting om zo de opvoedingsvaardigheden van onze doelgroep te vergroten.

De cursus gericht op vluchtelingenouders werd ontwikkeld en uitgevoerd door Shukri Said. Ik heb gebruik gemaakt van bestaande methodieken zo als Opvoeden Zo maar heb daarin ook accent verschillen aangebracht zodat het geschikt was voor vluchtelingenouders.

De moeders die deelgenomen hebben aan deze cursus zijn de moeders met kinderen van 0t/m 12 jaar. Er waren 15 moeders die in het begin hebben deelgenomen maar er waren 12 moeders die de cursus ook hebben afgemaakt. We hebben aan het einde van elke les geëvalueerd wat hun bevindingen waren. De moeders hadden verwacht dat de pedagogen kant en klare adviezen hadden voor hun vragen, maar de pedagogen hebben een andere doel; namelijk de ouders bewust maken en dat ze hun kennis en vaardigheden vergroten om zelf hun opvoedings taken te verbeteren. Ook vonden de moeders de kennis belangrijk die ze hebben opgedaan vooral de ontwikkeling die de kinderen doormaken en de Nederlandse opvoeding en verwachtingen.

De deelonderwerpen:

- Aandacht geven en prijzen
- Verbieden en niet reageren
- Iets leuks afpakken
- Straf vermijden
- Regels voor straf
- Opvoeden kan leuk Zijn
- Opvoeden in tweetaligheid
- Opvoeden in twee culturen

Cursus beter omgaan met pubers

Hier hebben de ouders deelgenomen met kinderen van 12 t/m 18 jaar. De onderwerpen die behandeld werden waren wederom heel interessant voor de ouders omdat de meeste van deze ouders meer moeite hebben met het opvoeden van pubers. Wat de ouders zeer positief en ongebruikelijk vonden waren de rollenspelen. Er waren 26 ouders die hebben deelgenomen en alle 26 hebben tot het einde van de cursus deelgenomen.

Certificaatuitreiking Deskundigheidsbevordering Somalische vrouwen

De deelonderwerpen:

- Verandering in de puberteit
- Positieve aandacht geven en opvoedingsstijlen
- Ruzies voorkomen.
- Luisteren naar je kind
- Overleggen en regels stellen en straffen
- Alcohol en drugs
- Seksuele opvoeding
- Pubers en school

Naast de cususbijeenkomsten kregen de ouders ook huiswerkopdrachten om het geleerde toe te passen. Bijvoorbeeld tijd maken voor je kind en ook bewust aandacht geven. Voor ouders was het geweldig om te ervaren dat de tips werkten. Ouders moedigden elkaar ook aan. Ik heb dit geprobeerd misschien kan jij dat ook doen. Opvallend was dat ze het het lastigst vonden om consequent te zijn. Daar hebben wij veel mee geoefend. Ook de interactie tussen ouders en kind vroeg extra aandacht. Ouders laten nadenken over hun aandeel.

Gekozen onderwerpen

Onderwerpen

Aantal stemmen

Omgaan Nederlandse instanties	11
Wat zijn NL normen/waarden	2
Hoe eigen opvoeding inpassen in NL	3
Religie in NL	12
Betrokkenheid vaders	2
Rechten en plichten ouders	2
Zelf situatie accepteren	1
Emotionele ontwikkeling kind	3
Accepteren kind	3
Eigen pijn--> goede ouder zijn	3
Uitleggen + onderhandelen	3
Niet luisteren	3
Ouders met elkaar eens	3
Verslaving- gamen-en	1
Op tijd naar bed	0
Zorgen over toekomst	5
Jaloezie-ruzies broer/zus	0
Aandacht geven	2
Eten	0

Conclusies en aanbevelingen

De behoefte van Vluchtelingen ouders aan opvoedingsondersteuning is groot. Zonder enige uitzondering geeft de doelgroep aan dat ze een gebrek hebben aan informatie op het gebied van het onderwijssysteem en hulpverleningsinstanties. Tegelijkertijd ervaren deze nieuwkomers de instellingen als weinig toegankelijk en zien ze door de bomen het bos niet meer. Onbegrip voor de specifieke achtergrond van vluchtelingenouders en gebrek aan maatwerk zorgt ervoor dat deze groepen geen of weinig gebruik maakt van de ondersteuning die ze kunnen krijgen bij de opvoeding. Het wantrouwen en de angst overheerst bij deze ouders en maakt dat ze stap naar de instellingen niet zetten.

Vanuit de professionals is er zeker behoefte aan deskundigheidsbevordering om deze groep die en specifieke aanpak verdient te ondersteunen. Investeren in kennis en kunde op dit terrein is nodig.

Verder valt op dat er steeds meer expertise aanwezig is vanuit de vluchtelingengemeenschap. Het verbinden van deze kennis aan die van de professionals is nodig.

Hartelijk dan aan alle vertegenwoordigers van de verschillende gemeenschappen en professionals die een bijdrage hebben geleverd aan dit project.

In het bijzonder danken wij voor hun bijdrage

Agnes Verhulst mede-initiatiefnemer van het project

Shukri Said methodiekontwikkelaar en trainer van de opvoedingscursussen

Shakuur Halane van Trias Pedagogica

Suzan Karim van St.Irakeze Vrouwen Nederland

Yasmine Allas Schrijfster

Muhubo Jama Somaische Vrouwen Utrecht

Multiculturele Vrouwen Schilderswijk Den Haag

Riza Diktas Bureau Jeugdzorg Noord-Holland

Garip Ozcan St.MOOI Den Haag

Ali Waare Directeur SOMVAO Amsterdam

Salade Maalim St Iftin

Farhia Mumin GGD Den Haag

Khadra Abdi Somalische vrouwen Nijmegen

Kiin Mohamed Welzijnsorganisatie Interlokaal Nijmegen

Ahmed Abdul Wahaab St. Dalmar

St. Vrije Ruimte Den Haag activering en werkgelegenheid van geïsoleerde groepen

Voor meer informatie

www.sonppcan.org

Musse Hersi Jurist en oprichter van SONPPCAN Somalië Voorzitter SONPPCAN
hersisan@hotmail.com 06-17461035

Shamsa Said Jurist en mede oprichter van SONPPCAN

Nederland:

Deskundige op het gebied van Schadelijke Traditionele Praktijken en Gendervraagstukken
sh.said@planet.nl 06-28313518

Jenny Van Eyma gespecialiseerd in training, implementatie en onderzoek op terrein van
Diversiteit, Schadelijke Traditionele Praktijken
jvaneyma@gmail.com 06-50950018

